

Cyfrifon ac Adroddiadau Elusennau: Yr hanfodion

Ionawr 2013

Contents

1. Y fframwaith cyfrifyddu yn gryno	2
2. Cyflwyniad	4
3. Paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon	7
4. Gofynion adrodd penodol ar gyfer gwahanol fathau o elusennau	10
5. Archwilio allanol	15
6. Cymorth a chyngor pellach	16
7. Gofynion cyfreithiol ar gyfer adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr	17

1. Y fframwaith cyfrifyddu yn gryno

Mae'r adran hon yn crynhoi'r prif ofynion ar gyfer elusennau i gynhyrchu adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr, cyfres o gyfrifon a ffurflen flynyddol. Nid yw'r canllaw hwn yn ddogfen gyfreithiol ond yn hytrach yn grynodeb cyffredinol o'r fframwaith adroddiadau a chyfrifon i elusennau. Mae hefyd yn rhoi manylion am y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno cyfrifon a ffurflenni i'r Comisiwn Elusennau, a phryd y mae archwiliad annibynnol neu archwiliad proffesiynol o gyfrifon elusen yn ofynnol. Mae mwy o fanylion am y gofynion hyn i'w gweld yn yr adrannau sy'n dilyn.

1.1 Penderfynu pa ofynion sy'n gymwys i'ch elusen chi

Mae'r fframwaith ar gyfer cyfrifon elusennau yn nodi'r gwahanol ofynion ar gyfer gwahanol elusennau. Er mwyn deall sut y mae'n gymwys i'ch elusen chi, bydd angen i chi ystyried:

- a yw'ch elusen hefyd yn gwmni neu'n sefydliad corfforedig elusennol (SCE)
- ei hincwm am y flwyddyn ariannol gyfredol
- gwerth ei hasedau
- a yw'n ofynnol iddi gael ei chofrestru fel elusen

Yna dylech sefydlu:

- pa fath o gyfrifon y mae'n rhaid eu paratoi
- pa wybodaeth y mae ei hangen yn adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr
- a oes angen cael archwiliad annibynnol neu archwiliad ariannol o'r cyfrifon
- pa wybodaeth y mae'n rhaid ei hanfon i'r comisiwn

Os oes rhaid i chi anfon adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon at y comisiwn, rhaid i chi wneud hynny cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol eich elusen er y byddai'r comisiwn yn eich annog i wneud hynny yn llawer gynt na hyn er mwyn gallu rhoi darlun cyfoes o'ch elusen.

Mae'r wybodaeth sy'n dilyn yn y crynodeb hwn yn rhoi mwy o fanylion am y gwahanol ofynion.

1.2 Cyfrifon, adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr a ffurflenni blynyddol - paratoi a ffeilio gyda'r comisiwn

Paratoi cyfrifon: mae'n rhaid i bob elusen, os ydynt wedi cofrestru gyda'r comisiwn neu beidio, baratoi cyfrifon a sicrhau eu bod nhw ar gael os gofynnir amdanynt.

Paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: mae'n rhaid i elusennau cofrestredig baratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a sicrhau ei fod ar gael os gofynnir amdano.

Ffeilio cyfrifon ac adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr: mae'r ddyletswydd i ffeilio cyfrifon ac adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr gyda'r comisiwn yn gymwys i bob SCE (waeth beth fo'i incwm) ac i bob elusen gofrestredig arall sydd ag incwm gros blynyddol o fwy na £25,000. Dylai adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon gael eu ffeilio ar-lein.

Ffurflen flynyddol - paratoi a ffeilio: mae'r ddyletswydd i ffeilio cyfrifon a'r adroddiad blynyddol gyda'r comisiwn yn gymwys i bob SCE (waeth beth fo'i incwm) ac i bob elusen gofrestredig arall sydd ag incwm blynyddol o fwy na £10,000. Mae rhwymedigaeth ar elusennau sydd ag incwm gros o lai na £10,000 i gadw eu manylion cofrestredig wedi'u diweddarau - gallant ddefnyddio'r ffurflen flynyddol i wneud hyn.

Mae pob elusen gofrestredig yn derbyn ffurflen flynyddol gan y comisiwn ychydig ar ôl diwedd ei blwyddyn ariannol. Ym mhob achos dylid cwblhau'r ffurflen flynyddol ar-lein.

Mae'r ffurflen flynyddol yn cynnig modd i'r comisiwn sicrhau bod manylion pob elusen ar y gofrestr elusennau mor gyflawn a chywir ag y bo modd. Mae'r ffurflen flynyddol yn rhoi manylion ariannol sylfaenol i'r comisiwn, a manylion enwau cyswllt, ymddiriedolwyr, gweithgareddau a dosbarthiad yr elusen.

1.3 Mathau o gyfrifon

Gellir paratoi cyfrifon elusen naill ai ar ddull derbyniadau a thaliadau neu ddull croniadau. Bydd y dull sydd ei angen yn dibynnu ar incwm yr elusen ac a yw wedi cael ei sefydlu fel cwmni neu beidio:

Derbyniadau a thaliadau

Dyma'r dull symlaf o'r ddau ddull a gellir ei fabwysiadu os oes gan elusen nad yw'n gwmni incwm gros o £250,000 neu lai yn ystod y flwyddyn. Mae'n gyfrif sy'n crynhoi'r holl arian a dderbyniwyd ac a dalwyd gan yr elusen yn y flwyddyn ariannol, a datganiad sy'n rhoi manylion am ei hasedau a'i rhwymedigaethau ar ddiwedd y flwyddyn. Nid yw'r gyfraith cwmnïau yn caniatáu i gwmnïau elusennol fabwysiadu'r dull hwn.

Croniadau

Rhaid i elusennau nad ydynt yn gwmnïau gydag incwm gros o fwy na £250,000 yn ystod y flwyddyn ariannol, a phob cwmni elusennol baratoi eu cyfrifon ar ddull croniadau yn unol â'r SORP. Maent yn cynnwys mantolen, datganiad o weithgareddau ariannol a nodiadau esboniadol. Mae'n ofynnol i'r cyfrifon hyn, yn nhermau cyfrifyddu, roi darlun 'gwir a theg'.

1.4 Archwiliad ariannol neu archwiliad annibynnol?

Ac eithrio elusennau GIG, dim ond elusennau gydag incwm gros o fwy na £25,000 yn eu blwyddyn ariannol sy'n rhaid cael archwiliad annibynnol neu ariannol o'u cyfrifon - yn is na'r trothwy hwnnw, mae angen archwiliad allanol o gyfrifon dim ond os yw hyn yn ofynnol gan ddogfen lywodraethol yr elusen.

Mae'r union fath o archwiliad sydd ei angen yn dibynnu ar incwm ac asedau'r elusen. Yn fras, mae angen archwiliad annibynnol os yw'r incwm gros rhwng £25,000 a £500,000 ac mae angen archwiliad ariannol os yw'r incwm gros yn fwy na £500,000. Hefyd, bydd angen ariannol archwiliad os yw cyfanswm yr asedau (cyn rhwymedigaethau) yn fwy na £3.26 miliwn, ac mae incwm gros yr elusen yn fwy na £250,000.

2. Cyflwyniad

2.1 Am beth mae'r canllaw hwn?

Mae'r canllaw hwn wedi'i anelu'n bennaf at ymddiriedolwyr elusen ac mae'n disgrifio'r hyn y mae'n ofynnol i elusennau ei wneud o ran paratoi adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr, cyfrifon a ffurflenni blynyddol. Mae hefyd yn cyfeirio ymddiriedolwyr at wybodaeth ddefnyddiol arall. Mae darpariaethau'r Ddeddf Elusennau sy'n galluogi elusennau i gorffori fel SCE wedi dod i rym bellach ac mae'r canllawiau wedi cael eu diweddarau yn sgil y newid hwn.

2.2 'Rhaid' a 'dylai': beth mae'r comisiwn yn ei olygu

Defnyddir y gair 'rhaid' os oes gofyniad cyfreithiol neu reoleiddiol penodol y mae'n rhaid i chi gydymffurfio ag ef. Defnyddir 'dylai' i roi arweiniad ar yr arferion da lleiaf y dylech eu dilyn oni bai bod rheswm da dros beidio â gwneud hynny.

2.3 Canllawiau blaenorol

Mae'r canllaw hwn yn diweddarau'r canllaw blaenorol [Adroddiadau a Chyfrifon Elusennau: Yr hanfodion \(CC15b\)](#), a ddiweddarwyd diwethaf ym Mawrth 2012.

2.4 Cwmpas y canllaw hwn

Mae'r canllaw hwn yn gymwys i elusennau sy'n gwmnïau a heb fod yn gwmnïau ar gyfer y blynyddoedd ariannol yn diweddu ar neu ar ôl 1 Ebrill 2009 a phob SCE.

2.5 Newidiadau yn y dyfodol

Mae'r trothwyon ariannol wedi cael eu hystyried yn adolygiad yr Arglwydd Hodgson o Ddeddf Elusennau 2006 a gallant newid. Argymhellir bod darllenwyr y canllaw hwn yn cyfeirio at GOV.UK i gadarnhau'r trothwyon sy'n gymwys os ydynt yn defnyddio'r canllaw hwn ar gyfer blynyddoedd ariannol sy'n diweddu ar ôl 2013.

2.6 Defnyddio'r canllaw hwn

Ym mhob adran o'r canllaw hwn, mae'r comisiwn yn gofyn cyfres o gwestiynau perthnasol y gall ymddiriedolwyr neu eu cynghorwyr eu gofyn am y gofynion ar gyfer cyfrifon ac adroddiadau. Yn gyffredinol, mae'r comisiwn yn rhoi ateb cryno ('Yr ateb byr') ac yna mwy o gefndir ('Yn fwy manwl').

Mae'r comisiwn yn awgrymu eich bod yn darllen adran 3 i gael gwybod pa ofynion cyffredinol sy'n gymwys i bob elusen; bydd adran 4 yn dweud wrthyfych pa ofynion eraill sy'n gymwys i'ch elusen.

2.7 Termau technegol a ddefnyddir yn y canllaw hwn

Mae'r termau canlynol yn cael eu defnyddio trwy'r ddogfen hon, a dylid cymryd bod ganddynt yr ystyrion penodol fel y nodir isod.

Adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: mae'n adolygiad cryno ond cynhwysfawr o weithgareddau'r elusen wedi'i baratoi gan yr ymddiriedolwyr ar gyfer pob blwyddyn gyfrifyddu. Mae Rheoliadau 2008 yn pennu'r gofynion cyfreithiol sylfaenol a rhoddir mwy o arweiniad yn y SORP. Mae gofynion Rheoliadau 2008 gan gynnwys addasiadau ar gyfer elusennau nad yw'n ofynnol iddynt gael archwiliad ariannol statudol, wedi'u nodi yn adran 7.

Archwiliad annibynnol: mae'n fath o archwiliad llai beichus nag archwiliad ariannol. Mae archwilwyr yn nodi a yw materion penodol sy'n cael eu nodi yn Rheoliadau 2008 wedi dod at eu sylw. Mae'r comisiwn wedi cyhoeddi arweiniad i ymddiriedolwyr ar ddewis archwilwyr a chyfarwyddiadau i archwilwyr ar gynnal archwiliad ([Archwiliad Annibynnol Cyfrifon Elusennau: Canllawiau i'r Archwiliwr - CC32](#)). Pan na fydd yn ofynnol i elusen gael archwiliad ariannol ond mae'r incwm gros yn fwy na £250,000, rhaid i archwiliwr annibynnol fod yn gymwys drwy fod yn aelod o sefydliad proffesiynol cymeradwy a bennwyd o dan y Ddeddf Elusennau.

Archwiliad ariannol: mae archwiliad ariannol sy'n ofynnol gan Ran 8 o'r Ddeddf Elusennau yn golygu bod archwiliwr ariannol cofrestredig yn archwilio'r cyfrifon, ac fel gweithiwr archwilio proffesiynol bydd yn cymhwyso'r safonau archwilio ariannol a gyhoeddwyd gan y Bwrdd Arferion Archwilio. Archwiliwr cofrestredig yw un sydd wedi'i gofrestru gyda chorff arolygu cymeradwy yn unol â Deddf Cwmnïau 2006. Mewn rhai elusennau, er enghraifft y rhai sy'n gysylltiedig â'r GIG neu awdurdodau lleol, gall trefniadau archwilio eraill fod yn bosibl.

Archwiliad statudol: mae'n golygu archwiliad sy'n ofynnol gan Ddeddf Seneddol ('statud') yn wahanol i un sy'n ofynnol gan ddogfen lywodraethol yr elusen neu noddwr. Mae'r canllaw hwn yn disgrifio pryd fydd archwiliad statudol yn ofynnol o dan y Ddeddf Elusennau.

Cofnodion cyfrifyddu: cofnodion o drafodion ariannol yr ymddiriedolwyr y mae'r elusen wedi ymgymryd â nhw ac a ddefnyddir i baratoi cyfriflenni blynyddol ar gyfer pob blwyddyn ariannol. Mae'r term yn cwmpasu unrhyw lyfrau (gan gynnwys cofnodion cyfrifiadurol) lle y nodir trafodion a digwyddiadau beunyddiol, ynghyd â'r holl anfonebau perthnasol, derbyniadau, talebau a dogfennau cysylltiedig eraill.

Rhaid i bob elusen gadw cofnodion cyfrifyddu fel sy'n ofynnol gan Ran 8 o'r Ddeddf Elusennau neu, i elusennau a gofrestrwyd o dan y Deddfau Cwmnïau, adran 386 y Ddeddf Cwmnïau 2006.

Cwmni elusennol: mae'n golygu cwmni:

- sydd wedi'i ffurfio a'i gofrestru gyda Thŷ'r Cwmnïau o dan Ddeddf Cwmnïau 2006
- sydd wedi'i sefydlu at ddibenion elusennol yn unig

(Cyfanswm) asedau gros: cyfanswm asedau'r elusen, cyn didynnu rhwymedigaethau, fel ar ddyddiad y fantolen, h.y. ar ddiwedd diwrnod olaf blwyddyn ariannol yr elusen.

Cyfrifon grŵp: cyfrifon grŵp yw'r cyfrifon a baratowyd gan y 'rhiant' elusen sy'n adrodd ac yn rheoli neu sydd â'r prif ddylanwad dros un neu fwy o is-gwmnïau elusennol neu anelusennol. Mae cyfrifon grŵp yn cael eu paratoi yn unol â gofynion cyfreithiol a safonau cyfrifyddu'r DU ac yn cyflwyno canlyniadau'r grŵp cyfan ar ddull cyfunol gydag adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon a gyflwynwyd gan y 'rhiant' elusen gan gynnwys canlyniadau ariannol y grŵp cyfan.

Elusennau heb fod yn gwmnïau: elusennau yw'r rhain nad ydynt yn gwmnïau elusennol. Mae enghreifftiau yn cynnwys ymddiriedolaethau, cymdeithasau anghorfforedig, a hefyd corfforaethau corfforedig sydd wedi cael eu corffori trwy ddulliau heblaw o dan Ddeddf Cwmnïau 2006 (er enghraifft, trwy Siarter Frenhinol a SCE).

Elusennau sydd wedi'u heithrio: nid oes rhaid iddynt gofrestru gyda'r comisiwn, ond ym mhob agwedd arall cânt eu rheoleiddio gan y comisiwn. Mae enghreifftiau'n cynnwys elusennau (ond nid SCEau) sydd ag incwm gros o lai na £5,000 y flwyddyn, eglwysi a chapeli rhai elusennau crefyddol a grwpiau sgowtiaid a geidiau.

Elusennau sydd wedi'u hesgusodi: mae'r rhain wedi'u hesgusodi rhag cofrestru a nifer o agweddau ar reoleiddio gan y comisiwn. Mae gan y rhan fwyaf o elusennau wedi'u hesgusodi prif reoleiddiwr. Er enghraifft, erbyn hyn mae'r rhan fwyaf o brifysgolion yn Lloegr yn elusennau wedi'u hesgusodi gan Gyngor Cyllido Addysg Uwch Lloegr. Mae elusennau wedi'u hesgusodi yn dilyn y gofynion cyfrifon ac adroddiadau sy'n gymwys i'w math o sefydliad nhw (er enghraifft, mae prifysgolion yn dilyn SORP AU/AB). Fel arall, mae'r Ddeddf Elusennau yn gofyn iddynt gynhyrchu cyfrif incwm a gwariant a mantolen.

Ffurflen flynyddol: rhaid i ymddiriedolwyr elusennau cofrestredig gydag incwm gros am y flwyddyn o fwy na £10,000 a phob SCE gwblhau'r ffurflen a'i chyflwyno i'r comisiwn. Mae'n helpu'r comisiwn i fonitro elusennau unigol ac yn darparu gwybodaeth am y sector cyfan.

Gorchymyn 2009: Gorchymyn (Dirprwyo Symiau) 2009 Deddfau Elusennau 1992 a 1993 (SI 2009 Rhif 508).

Gwaddol parhaol: eiddo'r elusen na all yr ymddiriedolwyr ei ddefnyddio fel pe bai'n incwm. Weithiau fe'i defnyddir i hybu dibenion yr elusen, weithiau i gynhyrchu incwm i'r elusen. Fel rheol ni all yr ymddiriedolwyr ddefnyddio gwaddol parhaol heb awdurdod y comisiwn. Gall telerau'r gwaddol ganiatáu i asedau gael eu gwerthu a'u hail-fuddsoddi, neu gall ddarparu bod rhai neu'r holl asedau yn cael eu cadw am gyfnod amhenodol (e.e. adeilad arbennig).

Incwm gros: mae'r Ddeddf Elusennau yn diffinio incwm gros fel yr incwm gros a gofnodwyd o bob ffynhonnell gan gynnwys ymddiriedolaethau arbennig. Ar gyfer cyfrifon a baratowyd ar ddull derbyniadau a thaliadau, yr incwm gros yw'r cyfanswm derbyniadau a gofnodwyd yn y datganiad o bob ffynhonnell ac eithrio derbyn unrhyw waddol, benthyciadau ac enillion o werthu buddsoddiadau neu asedau sefydlog. Ar gyfer cyfrifon a baratowyd ar ddull croniadau, yr incwm gros yw cyfanswm yr adnoddau a dderbynnir fel y dangosir yn y Datganiad o Weithgareddau Ariannol (a baratowyd yn unol â'r SORP) ar gyfer pob cronfa, ac eithrio derbyn unrhyw waddol a chan gynnwys unrhyw swm a drosglwyddwyd i gronfeydd incwm yn ystod y flwyddyn o gronfeydd gwaddol er mwyn bod ar gael i'w defnyddio. Am wybodaeth bellach, cyfeiriwch at y rhestr termau a gwybodaeth ategol ar gyfer ffurflen flynyddol eich elusen.

Is-gwmnïau: mae is-gwmni yn gwmni anelusennol neu elusennol a reolir gan y 'rhiant' elusen sy'n adrodd neu sydd o dan brif ddylanwad y 'rhiant' elusen hysbysu.

Rheoliadau 2008: Rheoliadau Elusennau (Cyfrifon ac Adroddiadau) 2008.

Sefydliad corfforedig elusennol (SCE): mae SCE yn elusen sydd wedi cofrestru fel corff corfforaethol o dan Ran 11 o Ddeddf Elusennau 2011.

SORP: Mae'r Datganiad o Arferion Cymeradwy (SORP) - Cyfrifon ac Adroddiadau Elusennau, a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2005, yn amlinellu'r arferion cymeradwy at ddiben paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a pharatoi'r cyfrifon ar ddull croniadau. Mae argymhellion cyfrifyddu'r SORP yn ategu safonau cyfrifyddu. Mae Rheoliadau Elusennau (Cyfrifon ac Adroddiadau) 2008 yn ei gwneud hi'n ofynnol i ddilyn egwyddorion y SORP pan fydd cyfrifon yn cael eu paratoi o dan y Ddeddf Elusennau. Fodd bynnag, dylai elusennau lle mae SORP mwy penodol yn gymwys, er enghraifft, Cronfeydd Buddsoddi Cyffredin, Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig neu sefydliadau Addysg Bellach ac Uwch, ddilyn SORP mwy penodol yn lle hynny. Nid yw argymhellion cyfrifyddu'r SORP yn gymwys i elusennau sy'n paratoi cyfrifon derbyniadau a thaliadau.

Y Ddeddf Elusennau: mae'n golygu Deddf Elusennau 2011.

3. Paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon

Rhaid i bob elusen gadw cofnodion cyfrifyddu a pharatoi cyfrifon. Rhaid i elusennau cofrestredig baratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr hefyd i gyd-fynd â'u cyfrifon. Mae'r adran hon yn esbonio'r gofynion amrywiol i elusennau sydd wedi'u cynnwys o fewn bandiau incwm gwahanol. Os oes rhaid cyflwyno'r dogfennau hyn i'r comisiwn, rhaid gwneud hyn cyn pen 10 mis o ddiwedd y flwyddyn ariannol y cyfeiriant ati, er y byddai'r comisiwn yn annog elusennau i ffeilio ymhell cyn y dyddiad cau.

3.1 Beth sy'n rhaid i mi ei wneud?

Yr ateb byr (gofyniad cyfreithiol)

Er bod rhai gofynion sylfaenol yn gymwys i bob elusen, bydd yr hyn sydd ei angen yn dibynnu ar sawl ffactor megis incwm, asedau gros neu gyfansoddiad yr elusen.

Yn fwy manwl

Mae rhai gofynion sylfaenol yn berthnasol i bob elusen. Fe welwch y rhain yn adran 3.2. Hefyd mae gofynion ychwanegol yn dibynnu ar incwm yr elusen - yn fras, po fwyaf yr elusen, mwyaf y gofynion.

Yn ogystal, mae gofynion arbennig ar gyfer mathau arbennig o elusen, yn enwedig:

- pob elusen sy'n rhaid cofrestru gyda'r comisiwn ac eithrio cwmnïau elusennol a SCEau (gweler 4.1)
- cwmnïau elusennol cofrestredig (gweler 4.2)
- elusennau sydd wedi'u heithrio (gweler 4.3)
- elusennau sydd wedi'u hesgusodi (gweler 4.4)
- Sefydliadau Corfforedig Elusennol (SCEau) (gweler 4.5)

Os nad ydych yn siw'r pa un o'r uchod sy'n gymwys i'ch elusen chi, neu os yw'n achos arbennig sydd heb ei drafod yn y canllaw hwn, [cysylltwch â'r comisiwn](#) am gyngor pellach.

3.2 Beth yw'r gofynion i bob elusen?

Yr ateb byr (gofyniad cyfreithiol)

Rhaid i bob elusen gadw cofnodion cyfrifyddu a pharatoi cyfrifon blynyddol sy'n rhaid bod ar gael i'r cyhoedd eu gweld ar gais.

Yn fwy manwl

Rhaid i bob elusen:

- gadw cofnodion o'r cyfrifon - rhaid cadw'r cofnodion hyn (e.e. llyfrau arian, anfonebau, derbyniadau, cofnodion Cymorth Rhodd ac ati) am o leiaf 6 blynedd (neu o leiaf 3 blynedd yn achos cwmnïau elusennol); os yw taliadau Cymorth Rhodd yn cael eu derbyn bydd angen cadw cofnodion am 6 mlynedd gyda manylion unrhyw roddwyr sylweddol ac er mwyn adnabod 'rhoddion elusennol llygredig' yn unol â chanllawiau HMRC
- sicrhau bod y cyfrifon ar gael i'r cyhoedd eu gweld ar gais; mae hyn yn bwysig ar gyfer atebolrwydd cyhoeddus, a rhaid cydymffurfio â hyn ym mhob achos - gall ymddiriedolwyr godi tâl rhesymol am y costau sy'n gysylltiedig â chydymffurfio â'r cais (e.e. llungopïo a thâl post)

- sicrhau bod adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr ar gael i'r cyhoedd ar gais pan fydd hi'n ofynnol i baratoi adroddiad

Rhaid i bob elusen oni bai ei bod wedi'i heithrio neu ei hesgusodi rhag cofrestru:

- baratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a sicrhau ei fod ar gael i'r cyhoedd ei weld ar gais

Bydd y comisiwn yn cysylltu â phob elusen gofrestredig, ychydig ar ôl diwedd eu blwyddyn ariannol, ac mae'n ofynnol iddynt, yn dibynnu ar eu hincwm, gwblhau ffurflen flynyddol. Mae dyletswydd gyfreithiol ar bob SCE a phob elusen gofrestredig arall gydag incwm gros o fwy na £10,000 i gwblhau a dychwelyd y ffurflen flynyddol ar-lein i'r comisiwn.

3.3 Sut ydw i'n paratoi'r cyfrifon?

Yr ateb byr

Mae dau ddull ar gyfer paratoi cyfrifon elusennau:

- derbyniadau a thaliadau
- croniadau

Yn fwy manwl

Rhaid paratoi cyfrifon elusen naill ai ar ddull derbyniadau a thaliadau neu groniadau. Bydd y dull sydd ei angen yn dibynnu ar incwm yr elusen ac a yw'r elusen yn gwmni neu beidio:

Derbyniadau a thaliadau

Dyma'r dull symlaf o'r ddau ddull a gellir ei fabwysiadu os oes gan elusen sydd heb fod yn gwmni incwm gros o £250,000 neu lai yn ystod y flwyddyn. Mae'n cynnwys cyfrif sy'n crynhoi'r holl arian a dderbyniwyd ac a dalwyd gan yr elusen yn y flwyddyn dan sylw, a datganiad sy'n rhoi manylion am ei hasedau a'i rhwymedigaethau ar ddiwedd y flwyddyn. Ni all cwmni elusennol o dan y gyfraith cwmnïau baratoi ei gyfrifon ar y dull hwn.

Croniadau

Rhaid i elusennau sydd heb fod yn gwmnïau gydag incwm gros o fwy na £250,000 yn ystod y flwyddyn, a phob cwmni elusennol baratoi eu cyfrifon ar ddull croniadau yn unol â'r SORP. Maen nhw'n cynnwys mantolen sy'n dangos cyflwr ariannol yr elusen ar ddiwedd y flwyddyn, datganiad o weithgareddau ariannol (SoFA) a nodiadau esboniadol. Dylai'r SoFA ddangos yr holl adnoddau a dderbynnir, a'r adnoddau a ddefnyddir yn ystod y flwyddyn (ac i elusennau sy'n gwmnïau yn unig, cyfrif incwm a gwariant, ac eithrio os yw'r SoFA yn cynnwys y cyfrif incwm a gwariant). Mae'n ofynnol i'r cyfrifon hyn, yn nhermau cyfrifyddu, roi darlun 'gwir a theg'.

I elusennau sydd heb fod yn gwmnïau, mae'r comisiwn yn darparu pecynnau ar gyfer cyfrifon derbyniadau a thaliadau neu gyfrifon croniadau sydd ar gael ar GOV.UK. Mae'r rhain yn darparu templed, i elusennau bach sydd heb fod yn gwmnïau, i gynhyrchu cyfrifon yn y ffurf ofynnol a bodloni gofynion y gyfraith ac argymhellion y SORP.

3.4 Beth sydd yn adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr?

Yr ateb byr (gofyniad cyfreithiol)

Mae peth o gynnwys sylfaenol adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn orfodol. Fel arall, bydd yr hyn sy'n ofynnol yn dibynnu ar faint yr elusen. Nodir y gofynion cyfreithiol yn adran 7. Er mwyn hybu tryloywder ac atebolrwydd, anogir ymddiriedolwyr i fabwysiadu ysbryd datgeliad llawn.

Yn fwy manwl

Mae cynnwys sylfaenol adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn orfodol. Fodd bynnag, nid yw'n ofynnol i elusennau llai nad oes rhaid iddynt gael archwiliad ariannol statudol, ddarparu cymaint o wybodaeth ag elusennau mwy y mae'n ofynnol iddynt gael archwiliad ariannol yn ôl y gyfraith. Nodir y gofynion cyfreithiol yn adran 7. Rhennir yr adran honno rhwng materion y mae'n rhaid i bob elusen adrodd amdanynt, materion y mae'n rhaid i elusennau llai adrodd amdanynt, a materion y mae elusennau mwy yn adrodd amdanynt. Hefyd, mae'r SORP yn darparu argymhellion arferion gorau ar gyfer yr adroddiad blynyddol sy'n cyfateb â'r fframwaith cyfreithiol.

Mae adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn garreg filltir bwysig ym mywyd elusen, yn gyfle i asesu sut flwyddyn oedd hi o'i chymharu â chynlluniau a dyheadau'r ymddiriedolwyr, amser i ddathlu llwyddiannau a chyraeddiadau, a myfyrio ar yr anawsterau a'r sialensiau. Mae adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr hefyd yn gyfle i dynnu sylw at brif weithgareddau neu weithgareddau arwyddocaol a wnaed er mwyn cyflawni dibenion yr elusen er budd cyhoeddus. Nid ymddiriedolwyr ac aelodau, noddwyr, rhoddwyr a buddiolwyr yw unig gynulleidfa'r adroddiad, ond hefyd y cyhoedd sydd â diddordeb yng ngwaith elusennau a'r hyn a gyflawnant.

Nid oes rhaid i adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr fod yn hir. Mae adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr da yn esbonio amcanion yr elusen a sut y mae'n bwriadu eu cyflawni. Mae'n bodloni'r holl ofynion cyfreithiol ac yn rhoi darlun cytbwys o strwythur, nodau, amcanion, gweithgareddau a pherfformiad yr elusen. Yn fwy pwysig, mae'n dod â'r elusen yn fyw ac i'r elusennau hynny sy'n dibynnu ar incwm gwirfoddol fel eu prif ffynhonnell cyllid mae'n rhoi cyfle i roddwyr ddeall sut y cafodd eu harian ei wario a'r gwahaniaeth y mae wedi'i wneud.

4. Gofynion adrodd penodol ar gyfer gwahanol fathau o elusennau

Mae gofynion cyfreithiol gwahanol yn gymwys yn dibynnu a yw'r elusen yn gwmni neu'n SCE hefyd, ac i ba categori incwm y mae wedi'i ddsbarthu. Mae'r adran hon yn esbonio'r gwahaniaeth yn yr hyn y mae'n rhaid ei gyflwyno ar gyfer elusennau sy'n gwmnïau a heb fod yn gwmnïau a SCEau, a pha fath, os oes, o archwilio allanol sydd ei angen ar gyfrifon yr elusen.

4.1 Pa ofynion adrodd sy'n gymwys i bob elusen sy'n rhaid cofrestru gyda'r comisiwn ac eithrio cwmnïau elusennol a SCEau?

4.4.1 Elusennau gydag incwm gros nad yw'n fwy na £25,000 yn y flwyddyn ariannol berthnasol (gofyniad cyfreithiol)

Sail paratoi: rhaid paratoi cyfrifon naill ai ar ddull derbyniadau a thaliadau neu groniadau. Ar ddull croniadau, rhaid paratoi cyfrifon yn unol â Rheoliadau 2008 a'r SORP. Mae'r comisiwn yn darparu pecynnau i elusennau heb fod yn gwmnïau sy'n paratoi cyfrifon ar sail derbyniadau a thaliadau neu gyfrifon croniadau sydd ar gael ar GOV.UK. Mae'r rhain yn darparu templed i gynhyrchu cyfrifon yn y ffurf ofynnol.

Archwilio allanol: nid oes unrhyw ofyniad i gael archwiliad annibynnol neu archwiliad ariannol o'r cyfrifon, oni bai bod dogfen lywodraethol yr elusen yn pennu hynny, ond mae'r pŵer gan y comisiwn i ofyn am archwiliad mewn amgylchiadau eithriadol.

Math o adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: rhaid paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr (oni bai bod yr elusen wedi'i heithrio rhag cofrestru) ond gellir ei symleiddio (gweler adran 7).

Gwybodaeth i'w hanfon i'r comisiwn: Ni ddylai'r elusennau hyn anfon copi o'u hadroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon at y comisiwn oni bai ei fod yn gofyn amdanynt.

Fodd bynnag, mae'n rhaid iddynt ffeilio ffurflen flynyddol gyda'r comisiwn ar-lein cyn pen deg mis o ddiwedd eu blwyddyn ariannol os yw eu hincwm blynyddol dros £10,000.

Os yw'r incwm yn llai na £10,000, gallant ddefnyddio'r ffurflen flynyddol i ddiweddarau eu manylion cofrestredig, sy'n cynnwys manylion am yr ymddiriedolwyr. Mae'r comisiwn yn anfon hysbysiad o ffurflen flynyddol i'r cyswllt a enwir ar ei gofnodion ychydig ar ôl diwedd blwyddyn ariannol yr elusen.

4.1.2 Elusennau gydag incwm gros o fwy na £25,000 ond heb fod yn fwy na £250,000 yn y flwyddyn ariannol berthnasol (gofyniad cyfreithiol)

Sail paratoi: rhaid paratoi cyfrifon naill ai ar ddull derbyniadau a thaliadau neu groniadau; os dewisir y dull croniadau, rhaid iddynt gael eu paratoi yn unol â Rheoliadau 2008 a'r SORP. Mae'r comisiwn yn darparu pecynnau ar gyfer cyfrifon derbyniadau a thaliadau neu gyfrifon croniadau gan elusennau heb fod yn gwmnïau sydd ar gael ar GOV.UK. Mae'r rhain yn darparu templed i gynhyrchu cyfrifon yn y ffurf ofynnol.

Archwilio allanol: rhaid i'r cyfrifon gael eu harchwilio'n allanol ond gall ymddiriedolwyr ddewis naill ai archwiliad annibynnol neu archwiliad ariannol gan archwiliwr cofrestredig, oni bai bod dogfen lywodraethol yr elusen yn nodi'r naill neu'r llall. Mewn amgylchiadau eithriadol, mae'r pŵer gan y comisiwn i fynnu bod archwiliad ariannol yn cael ei gynnal.

Math o adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: rhaid paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr ond gellir ei symleiddio (gweler adran 7).

Gwybodaeth i'w hanfon i'r comisiwn: rhaid i'r elusennau hyn gwblhau ffurflen flynyddol. Bydd y cyswllt elusen a enwir ar ei gofnodion yn derbyn hysbysiad o ffurflen flynyddol. Mae'r ffurflen flynyddol yn cael ei chyflwyno ar-lein.

Rhaid ffeilio'r ffurflen flynyddol, adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon gyda'r comisiwn cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol yr elusen.

4.1.3 Elusennau gydag incwm gros o fwy na £250,000 ond heb fod yn fwy na £500,000 yn y flwyddyn ariannol berthnasol, a chyfanswm asedau heb fod yn fwy na £3.26 miliwn (gofyniad cyfreithiol)

Sail paratoi: rhaid paratoi cyfrifon ar ddull croniadau a'u paratoi yn unol â Rheoliadau 2008 a'r SORP. Mae'r comisiwn yn darparu pecyn ar gyfer cyfrifon croniadau gan elusennau heb fod yn gwmnïau sydd ar gael ar GOV.UK. Mae'r rhain yn darparu templed i gynhyrchu cyfrifon yn y ffurf ofynnol.

Archwilio allanol: rhaid i'r cyfrifon gael eu harchwilio'n allanol ond gall ymddiriedolwyr ddewis naill ai archwiliad annibynnol neu archwiliad ariannol gan archwiliwr cofrestredig, oni bai bod dogfen lywodraethol yr elusen yn nodi'r naill neu'r llall. Os yw archwiliad annibynnol yn cael ei ddewis ac mae'r incwm gros yn fwy na £250,000, mae'n rhaid i'r archwiliwr annibynnol a benodir fod yn aelod o gorff a bennwyd o dan y Ddeddf Elusennau. Mewn amgylchiadau eithriadol, mae pŵer gan y comisiwn i fynnu bod archwiliad ariannol yn cael ei gynnal.

Math o adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: rhaid paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr ond gellir ei symleiddio (gweler adran 7).

Gwybodaeth i'w hanfon i'r comisiwn: rhaid i'r elusennau hyn gwblhau ffurflen flynyddol. Bydd y cyswllt elusen a enwir ar ei gofnodion yn derbyn hysbysiad ffurflen flynyddol. Mae'r ffurflen flynyddol yn cael ei chyflwyno ar-lein.

Rhaid ffeilio'r ffurflen flynyddol, adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon gyda'r comisiwn cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol yr elusen.

4.1.4 Elusennau gydag incwm gros o fwy na £500,000 yn y flwyddyn ariannol berthnasol, neu mae eu hasedau gros yn fwy na £3.26 miliwn ac mae eu hincwm gros yn fwy na £250,000 (gofyniad cyfreithiol)

Sail paratoi: rhaid paratoi cyfrifon ar ddull croniadau a'u paratoi yn unol â Rheoliadau 2008 a'r SORP.

Archwilio allanol: mae archwiliad statudol yn ofynnol a rhaid i'r cyfrifon gael eu harchwilio gan archwiliwr cofrestredig.

Math o adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: rhaid paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr llawn (gweler adran 7).

Gwybodaeth i'w hanfon i'r comisiwn: rhaid i'r elusennau hyn gwblhau ffurflen flynyddol. Bydd y cyswllt elusen a enwir ar ei gofnodion yn derbyn hysbysiad ffurflen flynyddol. Mae'r ffurflen flynyddol yn cael ei chyflwyno ar-lein.

Rhaid ffeilio'r ffurflen flynyddol, adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon gyda'r comisiwn cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol yr elusen.

4.1.5 Rhaid i elusennau sydd â naill ai is-gwmnïau elusennol neu anelusennol baratoi cyfrifon grŵp os yw incwm y grŵp, ar ôl dileu'r trafodion o fewn y grŵp ac addasiadau cyfuno, yn fwy na £500,000 (gofyniad cyfreithiol)

Sail paratoi: rhaid paratoi cyfrifon ar ddull croniadau a'u paratoi yn unol â Rheoliadau 2008 a'r SORP.

Archwilio allanol: mae archwiliad statudol yn ofynnol gan archwiliwr cofrestredig.

Math o adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr: rhaid paratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr llawn (gweler adran 7) ynghyd â'r datgeliadau ychwanegol sy'n ofynnol ar gyfer gweithgareddau is-gwmnïau fel sy'n ofynnol gan y SORP.

Gwybodaeth i'w hanfon i'r comisiwn: nid yw grwpiau elusen gydag incwm net o fwy na £500,000 yn cwblhau ffurflen flynyddol ar wahân oherwydd rhaid i'r rhiant elusen ei chwblhau.

Rhaid ffeilio'r ffurflen flynyddol, adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon gyda'r comisiwn cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol yr elusen.

4.2 Pa ofynion penodol sy'n gymwys i gwmnïau elusennol?

Yr ateb byr (gofyniad cyfreithiol)

Mae cwmnïau elusennau yn paratoi cyfrifon o dan y gyfraith cwmnïau, ac mae argymhellion y SORP yn gymwys i gwmnïau elusennol.

Yn fwy manwl

Mae argymhellion y SORP yn gymwys i gwmnïau elusennol yn ogystal ag elusennau sydd heb fod yn gwmnïau.

- rhaid i gwmni elusennol baratoi adroddiad y cyfarwyddwyr a chyfrifon o dan y Deddfau Cwmnïau a'u ffeilio gyda Thŷ'r Cwmnïau - rhaid paratoi'r cyfrifon ar sail cronïadau
- mae'r gofynion ar gyfer adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yr un fath â'r gofynion ar gyfer elusennau eraill ac felly rhaid i'r cwmni gydymffurfio â gofynion adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a bennwyd yn Rheoliadau 2008; yn ymarferol, bydd cwmnïau yn cynhyrchu adroddiad y cyfarwyddwyr fel rheol a bydd yr adroddiad hwnnw'n cael ei ehangu i gynnwys yr holl wybodaeth y mae angen ei chynnwys yn adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr
- os yw incwm y cwmni elusennol yn fwy na £25,000, rhaid i'r ymddiriedolwyr anfon adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr at y comisiwn hefyd (neu adroddiad y cyfarwyddwyr wedi'i addasu'n briodol) a'r cyfrifon; os yw incwm y cwmni elusennol yn fwy na £10,000 rhaid i'r elusen ffeilio ei ffurflen flynyddol ar-lein - mae gofynion y comisiwn ar gyfer ffurflen flynyddol yr un fath ag ar gyfer elusennau sydd heb fod yn gwmnïau, a rhaid ffeilio cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol y cwmni elusennol

Yn weithredol ar gyfer blynyddoedd cyfrifyddu yn dechrau ar neu ar ôl 1 Ebrill 2008, mae'r gofynion archwilio penodol ar gyfer cwmnïau elusennol sydd i'w gweld yn y Ddeddf Cwmnïau wedi cael eu dileu. Bydd yn ofynnol i gwmni elusennol gael archwiliad o dan y Ddeddf Cwmnïau dim ond os yw'n rhagori ar drothwy archwilio'r Ddeddf Cwmnïau. Ar gyfer cwmnïau elusennol bach a grwpiau cwmni elusennol bach, nad yw'n ofynnol iddynt gael archwiliad ariannol o dan y Ddeddf Cwmnïau, mae trefniadau archwilio'r Ddeddf Elusennau yn gymwys erbyn hyn ac mae'n ofynnol i gwmnïau elusennol gael eu cyfrifon wedi'u harchwilio gan archwiliwr cofrestredig os yw un o'r amodau canlynol wedi'u bodloni ar gyfer cyfnodau cyfrifyddu yn diweddu ar neu ar ôl 1 Ebrill 2009:

- incwm gros yn fwy na £500,000
- asedau gros yn fwy na £3.26 miliwn ac incwm gros yn fwy na £250,000

Os nad yw archwiliad yn ofynnol o dan y Ddeddf Cwmnïau rhaid i'r cyfarwyddwyr ddarparu datganiad penodol sy'n datgan bod y cwmni wedi'i esgusodi o'r gofynion ar gyfer archwiliad Deddf Cwmnïau. Mae Tŷ'r Cwmnïau yn cynnig arweiniad ar y fformat y dylai'r datganiad ei ddilyn.

Oni bai bod yr Erthyglau Cymdeithasu yn ei gwneud hi'n ofynnol yn benodol i gael archwiliad, gall cwmnïau elusennol gael archwiliad annibynnol yn lle archwiliad ariannol ar gyfer cyfnodau cyfrifyddu sy'n diweddu ar neu ar ôl 1 Ebrill 2009 yn yr achosion canlynol:

- nid yw incwm gros yn fwy na £500,000
- os yw incwm gros yn fwy na £250,000, nid yw asedau gros yr elusen yn fwy na £3.26 miliwn

Os yw'r incwm yn fwy na £10,000 rhaid cwblhau ffurflen flynyddol.

Roedd Deddf Cwmnïau 2006 wedi cyflwyno darpariaethau sy'n cysoni'r drefn cyfrifyddu ac archwilio annibynnol ar gyfer elusennau sy'n gwmnïau a heb fod yn gwmnïau. Yn arbennig, mae cwmnïau elusennol bach a grwpiau, fel y'u diffinnir gan Ddeddf Cwmnïau 2006, yn amodol ar ddarpariaethau archwilio allanol y Ddeddf Elusennau.

Rhaid i gwmnïau elusennol sydd â naill ai is-gwmnïau elusennol neu anelusennol baratoi cyfrifon grŵp o dan y Ddeddf Elusennau os nad yw cyfanswm incwm y grŵp, ar ôl dileu'r holl drafodion grŵp o'r incwm am y flwyddyn, yn fwy na £500,000 a bydd y cyfrifon grŵp hynny yn destun archwiliad o dan y gyfraith elusennau. Os yw incwm grŵp yn fwy na'r trothwyon cwmni bach, rhaid paratoi cyfrifon grŵp a'u harchwilio o dan y gyfraith cwmnïau.

Oni bai bod y cwmni elusennol neu grŵp elusennol yn amodol ar y drefn cwmnïau bach, rhaid i'r elusen baratoi adolygiad busnes neu adroddiad strategol hefyd fel sy'n ofynnol gan y gyfraith cwmnïau fel rhan o adroddiad y cyfarwyddwyr.

4.3 Pa ofynion penodol sy'n gymwys i elusennau sydd wedi'u heithrio rhag cofrestru?

Yr ateb byr (gofyniad cyfreithiol)

Rhaid i elusennau sydd wedi'u heithrio gadw cofnodion cyfrifyddu, paratoi cyfrifon blynyddol a gwneud copïau o'r cyfrifon hynny sydd ar gael i'r cyhoedd eu gweld ar gais.

Yn fwy manwl

Os yw'r ymddiriedolwyr wedi cofrestru'r elusen yn wirfoddol, bydd rhaid iddynt fodloni'r un gofynion cyfrifyddu ac adrodd ag unrhyw elusen gofrestredig arall.

Os nad ydynt yn cofrestru rhaid iddynt gynhyrchu cyfrifon blynyddol yn yr un ffordd ag elusen gofrestredig o'r un incwm neu fath (os yw'n gwmni neu heb fod yn gwmni). Rhaid i elusennau sydd wedi'u heithrio ddarparu copïau o'u cyfrifon i aelodau'r cyhoedd ar gais, ond ni ddylent eu hanfon atom oni bai bod y comisiwn yn gofyn iddynt.

Nid yw'n ofynnol i elusennau sydd wedi'u heithrio, oni bai eu bod yn dewis cofrestru, baratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn ôl y gyfraith ond mae'n arfer da i wneud hynny ac mae hawl gan y comisiwn i ofyn i'r ymddiriedolwyr baratoi a chyflwyno adroddiad mewn amgylchiadau eithriadol.

Dim ond elusennau sydd wedi'u heithrio gydag incwm o fwy na £25,000 sy'n rhaid cael archwiliad annibynnol neu archwiliad ariannol - yn is na'r trothwy hwnnw, mae angen archwilio'r cyfrifon yn allanol dim ond os yw dogfen lywodraethol yr elusen yn gofyn am hyn.

Yn yr un modd ag elusennau eraill, mae'r union fath o archwiliad allanol sydd ei angen yn dibynnu ar incwm ac asedau'r elusen ac a yw'r elusen yn gwmni neu beidio. Yn fras, mae angen archwiliad annibynnol os yw'r incwm rhwng £25,000 a £500,000 ac mae angen archwiliad ariannol os yw'r incwm yn fwy na £500,000. Bydd archwiliad ariannol hefyd yn ofynnol os yw cyfanswm asedau (cyn rhwymedigaethau) yn fwy na £3.26m, ac mae incwm yr elusen yn fwy na £250,000.

4.4 Pa ofynion penodol sy'n gymwys i elusennau sydd wedi'u hesgusodi rhag cofrestru?

Gofyniad cyfreithiol: rhaid i elusennau sydd wedi'u hesgusodi gadw cofnodion cyfrifyddu priodol a pharatoi cyfrifon. Os yw'n ofynnol iddynt baratoi cyfrifon sy'n rhoi darlun gwir a theg, dylent ddilyn y SORP wrth baratoi eu cyfrifon, oni bai bod SORP mwy arbenigol yn gymwys.

Nid yw'n ofynnol i elusennau sydd wedi'u hesgusodi baratoi adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn ôl y gyfraith ond mae'n arfer da i wneud hynny. Hefyd rhaid iddynt ddarparu copiâu o'u cyfrifon i aelodau'r cyhoedd ar gais.

Mae'r gofynion cyfreithiol sy'n gymwys i archwilio elusennau sydd wedi'u hesgusodi yn dibynnu ar gyfansoddiad yr elusen ac o dan pa drefn reoleiddio y mae'n gweithredu.

4.5 Pa ofynion penodol sy'n gymwys i SCEau?

Sail paratoi: gall SCEau ddewis paratoi eu cyfrifon ar sail derbyniadau a thaliadau os yw eu hincwm gros yn llai na £250,000. Fel arall mae'r cyfrifon yn cael eu paratoi ar sail croniadau, yn unol â Rheoliadau 2008 a'r SORP. Mae'r comisiwn yn darparu pecynnau ar gyfer cyfrifon derbyniadau a thaliadau neu gyfrifon croniadau gan elusennau heb fod yn gwmnïau sydd ar gael trwy'r wefan. Mae'r rhain yn darparu templed i gynhyrchu cyfrifon yn y ffurf ofynnol. Dylai SCEau sy'n paratoi eu cyfrifon ar sail derbyniadau a thaliadau nodi ei bod yn ofynnol iddynt wneud dau ddatgeliad penodol ynghylch gwarantau a dyled a dylent gyfeirio at y pecyn derbyniadau a thaliadau i gael rhagor o wybodaeth.

Archwilio allanol: mae'n rhaid i SCEau gael archwiliad ariannol os yw un o'r ddau amod canlynol wedi'i fodloni yn ystod y flwyddyn ariannol:

- incwm gros yn fwy na £500,000
- asedau gros yn fwy na £3.26 miliwn ac incwm gros yn fwy na £250,000

Os nad oes angen archwiliad ariannol o dan y Ddeddf Elusennau neu gan ei dogfen lywodraethol, mae archwiliad annibynnol yn ofynnol os yw incwm gros y SCE yn fwy na £25,000 yn ystod y flwyddyn ariannol. Os yw archwiliad annibynnol yn cael ei ddewis ac mae'r incwm gros yn fwy na £250,000, mae'n rhaid i'r archwiliwr annibynnol a benodir fod yn aelod o gorff a bennwyd o dan y Ddeddf Elusennau. Mewn amgylchiadau eithriadol, mae'r pwêr gan y comisiwn i fynnu bod archwiliad ariannol yn cael ei gynnal.

Mae'n rhaid i Sefydliadau Corfforedig Elusennol sydd â naill ai is-gwmnïau elusennol neu anelusennol baratoi cyfrifon grŵp o dan y Ddeddf Elusennau os nad yw cyfanswm incwm y grŵp, ar ôl dileu'r holl drafodion grŵp o'r incwm am y flwyddyn, yn fwy na £500,000 a bydd y cyfrifon grŵp hynny yn destun archwiliad o dan y gyfraith elusennau.

Math o ffurflen flynyddol: mae'n rhaid i SCEau gwblhau ffurflen flynyddol.

Gwybodaeth i'w hanfon i'r comisiwn: rhaid i bob SCE ffeilio adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon a ffurflen flynyddol. Bydd y cyswllt elusen a enwir ar gofnodion y comisiwn yn derbyn hysbysiad o ffurflen flynyddol. Mae'r ffurflen flynyddol yn cael ei chyflwyno ar-lein.

Rhaid ffeilio'r ffurflen flynyddol, adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr a'r cyfrifon gyda'r comisiwn cyn pen 10 mis o ddiwedd blwyddyn ariannol y SCE.

5. Archwilio allanol

Mae trothwyon statudol sy'n pennu pa fath o archwilio allanol sydd ei angen ar gyfer cyfrifon elusen. Fodd bynnag, mae unrhyw ddarpariaeth benodol yn nogfen lywodraethol yr elusen yn drech na'r darpariaethau statudol, os yw'n gofyn am safon uwch o archwilio. Mae'r adran hon yn esbonio'r gofynion amrywiol.

5.1 Beth sy'n pennu'r angen am archwiliad ariannol neu fath arall o archwilio allanol?

Yr ateb byr (gofyniad cyfreithiol)

Yn ogystal â'r trothwyon statudol, gall dogfen lywodraethol unrhyw elusen gynnwys darpariaethau penodol ynglŷn ag archwilio allanol cyfrifon elusennau. Mewn achosion o'r fath rhaid i'r elusen ddilyn y safon uwch o archwilio sy'n ofynnol naill ai gan y fframwaith statudol neu'r ddogfen lywodraethol.

Yn fwy manwl

Mewn dogfennau llywodraethol, mae'n bosibl y bwriedir i'r gair 'archwiliad ariannol' gwmpasu amrywiaeth o wahanol fathau o archwilio allanol o archwiliad ariannol llawn gan archwiliwr cofrestredig i wiriad annibynnol gan rywun sydd heb fod yn gyfrifydd.

Bydd rhaid i ymddiriedolwyr ddehongli union eiriad eu dogfen lywodraethol. Er enghraifft, fel rheol ni fyddai 'archwiliad ariannol gan reolwr banc' yn golygu archwiliad statudol llawn. Ar y llaw arall, mae 'archwiliad ariannol gan gyfrifydd cymwys' yn awgrymu bod angen cael archwiliad ariannol statudol gan archwiliwr cofrestredig, hyd yn oed os yw'r elusen yn fach ac nid yw'n ofynnol iddi gael archwiliad ariannol yn ôl deddfwriaeth.

Gall ymddiriedolwyr cwmnïau elusennol addasu eu herthyglau cymdeithasu i newid unrhyw ddarpariaethau penodol a allai fod yn drech na'r darpariaethau statudol. Mae'r Ddeddf Elusennau yn rhoi pwêr i ymddiriedolwyr elusennau sydd heb fod yn gwmnïau i wneud newidiadau tebyg. Dylid rhoi gwybod i'r comisiwn am newidiadau o'r fath.

Mae'r comisiwn yn argymhell fod ymddiriedolwyr yn cadw cofnod o sut y maent yn dehongli dogfen lywodraethol yr elusen ac, os ydynt yn ansicr, dylent gysylltu â'r comisiwn ynglŷn â'u dehongliad.

6. Cymorth a chyngor pellach

6.1 Cyhoeddiadau sy'n rhoi cymorth pellach wrth baratoi cyfrifon

Mae'r canllawiau canlynol gan y comisiwn sy'n ymwneud â'r drefn gyfrifyddu ddiwygiedig ar gael am ddim ar GOV.UK.

- Archwiliad annibynnol o gyfrifon elusennau: ymddiriedolwyr (CC31)
- Archwiliad annibynnol o gyfrifon elusennau: archwilwyr annibynnol (CC32)
- Pecyn cyfrifon derbyniadau a thaliadau (CC16)
- Pecyn cyfrifon croniadau (CC17 & CC39)

Hefyd mae [adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon enghreifftiol ar gael i elusennau](#).

Dylai elusennau sy'n paratoi cyfrifon croniadau ddilyn y rheoliadau cyfrifyddu a nodwyd yn y datganiad o arferion cymeradwy (SORP).

Ffynhonnell gwybodaeth ddefnyddiol arall i'r rhai sy'n ymwneud â pharatoi gwybodaeth ariannol yw [Gwobrau Adroddiadau Ariannol Ar-lein Charities Aid Foundation](#). Mae'r gwobrau hyn yn cael eu rhoi i elusennau sy'n cyhoeddi adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr a chyfrifon ar-lein. Maent yn gwobrwyo arferion gorau ym maes cyfrifon ariannol, yn codi safon adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr yn seiliedig ar y we ac yn annog mwy o elusennau i arddangos eu gwybodaeth ariannol ar-lein.

7. Gofynion cyfreithiol ar gyfer adroddiadau blynyddol yr ymddiriedolwyr

Nodir y gofynion cyfreithiol manwl ar gyfer adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn Rheoliadau Elusennau (Cyfrifon ac Adroddiadau) 2008 sy'n darparu'r sail gyfreithiol ar gyfer yr argymhellion a wnaed yn SORP Elusennau. Mae'r penawdau a ddefnyddir yn yr adran hon wedi'u cymryd o'r SORP, fodd bynnag, gall ymddiriedolwyr ddewis sut i baratoi eu hadroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr, ar yr amod bod yr holl ofynion cyfreithiol wedi'u bodloni.

Mae gan elusennau bach, os ydynt yn paratoi cyfrifon derbyniadau a thaliadau neu gyfrifon croniadau, yr un gofynion adrodd blynyddol o dan Reoliadau 2008 a dylent ddilyn adrannau 7.1 a 7.2. Rhaid i elusennau mawr, sy'n destun archwiliad statudol, ddilyn adrannau 7.1 a 7.3. Dylai pob elusen sy'n paratoi cyfrifon ar ddull croniadau, boed yn fach neu'n fawr, gyfeirio at y SORP hefyd.

I'r lleiafrif o elusennau sy'n paratoi cyfrifon grŵp mae rhai gofynion adrodd ychwanegol ac fe'u nodir yn adran 7.4.

Mae'r rheoliadau yn mynnu bod adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn cael ei ddyddio a'i arwyddo gan un neu ragor o'r ymddiriedolwyr, sydd wedi'u hawdurdodi i wneud hyn.

7.1 Materion y mae'n rhaid i bob elusen adrodd amdanynt

7.1.1 Manylion cyfeirio a gweinyddol yr elusen, ei hymddiriedolwyr a'i hymgyngorwyr (SORP para 41)

- enw'r elusen, ac yn achos elusen gofrestredig mae'n golygu enw cofrestredig yr elusen - dylid rhoi unrhyw enw arall y mae'r elusen yn ei ddefnyddio hefyd
- rhif cofrestru'r elusen, ac os yw'n gymwys, rhif cofrestru'r cwmni
- cyfeiriad prif swyddfa'r elusen ac, yn achos cwmni elusennol, cyfeiriad ei swyddfa gofrestredig
- enwau pawb a oedd yn ymddiriedolwyr yr elusen neu'n ymddiriedolwyr gwarchod ar ddyddiad cymeradwyo'r adroddiad; os oes mwy na 50 o ymddiriedolwyr, enwau o leiaf 50 o'r ymddiriedolwyr (gan gynnwys pob swyddog yr elusen, e.e. cadeirydd, trysorydd ac ati); os yw'r ymddiriedolwr yn gorfforaeth gorfforedig, mae enwau unrhyw unigolyn sy'n gyfarwyddwr y gorfforaeth gorfforedig yn cael eu nodi
- enwau unrhyw unigolyn arall a wasanaethodd fel ymddiriedolwr elusen neu ymddiriedolwr gwarchod yn y flwyddyn ariannol dan sylw

Pe gallai datgelu enwau ymddiriedolwyr elusen, ymddiriedolwyr gwarchod, uwch aelodau staff, neu unigolion gyda phŵer penodi, neu brif gyfeiriad yr elusen arwain at roi'r unigolyn hwnnw mewn perygl personol (er enghraifft yn achos lloches menywod) gall yr ymddiriedolwyr elusen hepgor y datgeliad ar yr amod bod y comisiwn wedi rhoi awdurdod iddynt wneud hynny. (SORP para 42).

7.1.2 Strwythur, llywodraethu a rheolaeth (SORP para 44)

Dylai adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr gynnig modd i'r darllenydd ddeall sut mae'r elusen wedi'i chyfansoddi, ei strwythur sefydliadol a sut mae ei hymddiriedolwyr yn cael eu penodi a'u hyfforddi a chynorthwyo'r darllenydd i ddeall sut mae prosesau gwneud penderfyniadau'r elusen yn gweithio. Gall lefel y manylion a roddir ddibynnu ar faint a chymhlethdod yr elusen a chyfateb ag anghenion darllenydd yr adroddiad.

- manylion, gan gynnwys y dyddiad os gwyddys, o natur y ddogfen lywodraethol (er enghraifft, gweithred ymddiriedolaeth, memorandwm ac erthyglau cymdeithasu ac ati a sut mae'r elusen neu ei hymddiriedolwyr wedi'i chyfansoddi, er enghraifft, cwmni cyfyngedig, cymdeithas anghorfforedig ac ati
- y dulliau a fabwysiadwyd ar gyfer recriwtio a phenodi ymddiriedolwyr newydd, gan gynnwys manylion am unrhyw ddarpariaethau cyfansoddiadol sy'n ymwneud â phenodiadau, er enghraifft, ethol i swydd: os oes hawl gan unrhyw unigolyn neu gorff arall sy'n allanol i'r elusen benodi un neu fwy o'r ymddiriedolwyr dylid esbonio hyn ynghyd â nodi enw'r unigolyn neu'r corff hwnnw (yn amodol ar adran 1) os cafwyd caniatâd i beidio â datgelu enw)

7.1.3 Adolygiad ariannol (SORP paragraffau 55 a 56)

- polisi cronfeydd wrth gefn gan ddatgan lefel y cronfeydd wrth gefn a pham y cânt eu dal; os yw cronfeydd sylweddol wedi'u neilltuo, dylai'r datganiad polisi cronfeydd wrth gefn feintiol ac esbonio pwrpas y cronfeydd ac, os ydynt wedi'u neilltuo i'w gwario yn y dyfodol, amseriad tebygol y gwariant - os nad oes unrhyw bolisi cronfeydd wrth gefn, dylid rhoi datganiad i'r perwyl hwnnw
- os yw unrhyw gronfa mewn diffyg sylweddol, yr amgylchiadau a achosodd y diffyg a manylion am y camau sy'n cael eu cymryd i ddileu'r diffyg

7.1.4 Cronfeydd a ddeler fel ymddiriedolwr gwarchod ar ran eraill (SORP para 59)

Os yw elusen neu ei hymddiriedolwyr yn gweithredu fel ymddiriedolwyr gwarchod, dylid datgelu'r materion canlynol yn yr adroddiad:

- disgrifiad o'r asedau y maen nhw'n eu dal yn y rhinwedd hwnnw
- enw ac amcanion yr elusen (neu elusennau) y mae'r asedau yn cael eu dal ar ei rhan a sut mae'r gweithgaredd hwn wedi'i gynnwys o fewn ei hamcanion ei hun
- manylion am y trefniadau ar gyfer diogelu a chadw asedau o'r fath ar wahân i asedau'r elusen ei hun

7.1.5 Datganiad budd cyhoeddus

Datganiad yn cadarnhau a yw'r ymddiriedolwyr elusen wedi cydymffurfio â'u dyletswydd i ystyried y canllawiau ar fudd cyhoeddus a gyhoeddwyd gan y comisiwn wrth ymarfer eu pwerau neu eu dyletswyddau.

7.2 Materion y mae'n rhaid i elusennau llai, nad oes rhaid iddynt gael archwiliad ariannol statudol, adrodd amdanynt hefyd

7.2.1 Amcanion a gweithgareddau (SORP paragraffau 47 a 52)

Gall elusennau nad ydynt yn amodol ar y gofyniad archwiliad statudol gyfyngu eu datgeliadau o fewn yr adran hon i ddisgrifiad cryno o ddibenion yr elusen (ei hamcanion) a'r prif weithgareddau y mae'r elusen wedi ymgymryd â nhw i hyrwyddo ei dibenion elusennol er budd cyhoeddus.

7.2.2 Cyraeddiadau a pherfformiad (SORP paragraffau 53 a 54)

Gall elusennau nad oes rhaid iddynt gael archwiliad ariannol statudol gyfyngu eu datgeliadau o fewn yr adran hon i grynodeb byr o gyraeddiadau'r elusen yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'i hamcanion.

7.3 Materion y mae'n rhaid i elusennau sy'n cael archwiliad ariannol statudol adrodd arnynt hefyd

7.3.1 Dylai'r adroddiad ddarparu'r wybodaeth gyfeirio a gweinyddol ganlynol am yr elusen, ei hymddiriedolwyr a'i hymgyngorwyr (SORP para 41):

- enw unrhyw brif weithredwr neu uwch aelodau staff eraill y mae'r ymddiriedolwyr yn dirprwyo rheolaeth yr elusen o ddydd i ddydd iddynt
- enwau a chyfeiriadau unrhyw sefydliadau neu unigolion perthnasol eraill; dylai gynnwys enwau a chyfeiriadau'r rhai sy'n gweithredu fel bancwyr, cyfreithwyr, archwiliwr (neu archwiliwr annibynnol) a phrif ymgynghorwyr neu ymgynghorwyr buddsoddi eraill

7.3.2 Dylai'r adroddiad ddarparu'r wybodaeth ychwanegol ganlynol am strwythur, llywodraethu a rheolaeth yr elusen (SORP para 44):

- y polisiau a'r gweithdrefnau a fabwysiadwyd ar gyfer sefydlu a hyfforddi ymddiriedolwyr, ac os nad yw polisiau o'r fath wedi'u mabwysiadu, datganiad i'r perwyl hwnnw
- strwythur sefydliadol yr elusen a sut mae penderfyniadau'n cael eu gwneud, er enghraifft, pa fathau o benderfyniad sy'n cael eu gwneud gan yr ymddiriedolwyr a pha rai sy'n cael eu dirprwyo i staff
- os yw'r elusen yn rhan o rwydwaith ehangach (e.e. elusennau sydd wedi'u cysylltu o fewn grŵp mantell), dylid esbonio unrhyw effaith y mae hyn yn ei chael ar bolisiau gweithredu'r elusen
- y berthynas rhwng yr elusen a phartion cysylltiedig, gan gynnwys ei his-gwmnïau, a gydag unrhyw elusennau a sefydliadau eraill y mae'n cydweithio â nhw wrth gyflawni ei hamcanion elusennol
- datganiad sy'n cadarnhau bod y prif risgiau y mae'r elusen yn agored iddynt, fel y nodwyd gan yr ymddiriedolwyr, wedi cael eu hadolygu, a bod systemau neu weithdrefnau wedi cael eu sefydlu i reoli'r risgiau hynny

7.3.3 Amcanion a gweithgareddau (SORP para 47)

Dylai adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr helpu'r darlennydd i ddeall y nodau a'r amcanion a osodwyd gan yr elusen, a'r strategaethau a'r gweithgareddau a wnaed i'w cyflawni. Hefyd, gall yr adroddiad, os yw'n berthnasol, esbonio sut mae'r amcanion a osodwyd am y flwyddyn yn ymwneud â strategaethau ac amcanion mwy tymor hir a osodwyd gan yr elusen. Os yw gweithgareddau arwyddocaol yn digwydd trwy is-ymgymeriadau, dylid esbonio'r rhain yn yr adroddiad.

Yn arbennig, dylai'r adroddiad ddarparu:

- crynodeb o amcanion yr elusen fel y'u pennwyd yn ei dogfen lywodraethol
- esboniad o nodau'r elusen gan gynnwys y newidiadau neu'r gwahaniaeth y mae'n ceisio ei wneud trwy ei gweithgareddau
- esboniad o brif amcanion yr elusen am y flwyddyn
- esboniad o strategaethau'r elusen ar gyfer cyflawni'r amcanion a nodwyd

- adolygiad o'r gweithgareddau arwyddocaol (gan gynnwys ei phrif raglenni, prosiectau neu wasanaethau a ddarparwyd) y mae'r elusen wedi'u cyflawni i hyrwyddo ei dibenion elusennol er budd cyhoeddus; dylai'r manylion a roddir ganolbwyntio ar y gweithgareddau y cred yr ymddiriedolwyr sydd o bwys wrth ystyried yr elusen yn ei chyfanrwydd - fan lleiaf, dylai adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr esbonio'r amcanion, gweithgareddau, prosiectau neu wasanaethau a nodwyd o fewn y nodyn dadansoddi sy'n cyd-fynd â'r gweithgareddau elusennol a bennwyd yn y Datganiad o Weithgareddau Ariannol (SoFA)

Os yw'r elusen yn ymgymryd â nifer sylweddol o'i gweithgareddau trwy roi grantiau, dylid rhoi datganiad sy'n esbonio ei pholisiau rhoi grantiau. (SORP para 49).

Os yw gweithgareddau buddsoddi cymdeithasol neu gysylltiedig â rhaglen yn berthnasol yng nghyd-destun y gweithgareddau elusennol a wnaed, dylid esbonio'r polisiau buddsoddi. (SORP para 50).

Os yw elusen yn defnyddio gwirfoddolwyr i raddau helaeth yn ei gweithgareddau elusennol neu gynhyrchu incwm, dylid nodi hyn. Nid yw cyfraniadau gwirfoddol di-dâl wedi'u cynnwys yn y SoFA, oherwydd yr anawsterau ynghylch priodoli gwerth ariannol iddynt, ond mae'n bwysig bod darllenwyr yr adroddiad yn gallu deall rôl a chyfraniad gwirfoddolwyr. Felly gall yr wybodaeth esbonio'r gweithgareddau lle mae gwirfoddolwyr yn helpu, meintioli eu cyfraniad o ran oriau neu staff cyflogedig cyfatebol, a rhoi syniad o werth eu cyfraniad. (SORP para 51).

7.3.4 Cyraeddiadau a pherfformiad (SORP para 53)

Dylai'r adroddiad gynnwys gwybodaeth sy'n cynnig modd i'r darlennydd ddeall ac asesu cyraeddiadau'r elusen a'i his-ymgymeriadau yn ystod y flwyddyn. Dylai adolygu ei pherfformiad yn erbyn yr amcanion a osodwyd. Mae'n debygol o gynnwys perfformiad meintiol ac ansoddol i esbonio cyrhaeddiad a pherfformiad, a byddai'n ddefnyddiol i adnabod unrhyw ddangosyddion, cerrig milltir a meincnodau y mae'r elusen yn eu defnyddio i asesu a ydynt wedi bodloni ei hamcanion. Yn arbennig, dylai'r adroddiad gynnwys:

- adolygiad o'r gweithgareddau elusennol sy'n esbonio'r perfformiad a gyflawnwyd yn erbyn yr amcanion a osodwyd os yw gwybodaeth feintiol neu ansoddol yn cael ei defnyddio i asesu canlyniad gweithgareddau, dylid cynnwys crynodeb o'r mesurau neu'r dangosyddion a ddefnyddiwyd i asesu cyrhaeddiad
- os oes gweithgareddau codi arian sylweddol, manylion am y perfformiad a gyflawnwyd yn erbyn amcanion codi arian a osodwyd, gan gynnig sylwadau ar unrhyw wariant perthnasol a allai wella cynhyrchu incwm yn y dyfodol, ac esbonio'r effaith ar elw codi arian y cyfnod cyfredol
- os oes buddsoddiadau sylweddol gan yr elusen, manylion am y perfformiad buddsoddi a gyflawnwyd yn erbyn yr amcanion buddsoddi a osodwyd
- sylwadau ar ffactorau o fewn a thu allan i reolaeth yr elusen sy'n berthnasol i gyflawni ei hamcanion; gallent gynnwys y berthynas â gweithwyr, defnyddwyr, buddiolwyr, noddwyr a sefyllfa'r elusen yn y gymuned ehangach

7.3.5 Adolygiad ariannol (SORP para 55)

Dylai adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr ddarparu'r wybodaeth adolygiad ariannol ychwanegol ganlynol am yr elusen, gan gynnwys adolygiad o sefyllfa ariannol yr elusen a'i his-ymgymeriadau, a datganiad am y prif bolisiau rheoli ariannol sy'n weithredol yn ystod y flwyddyn:

- prif ffynonellau cyllid a sut mae'r gwariant yn y flwyddyn dan sylw wedi cynnal amcanion allweddol yr elusen
- os yw buddsoddiadau sylweddol yn cael eu dal, y polisi ac amcanion buddsoddi, gan gynnwys i ba raddau y mae ystyriaethau cymdeithasol, moesegol neu amgylcheddol yn cael eu hystyried

7.3.6 Cynlluniau ar gyfer cyfnodau yn y dyfodol (SORP para 57)

Dylai'r adroddiad esbonio cynlluniau'r elusen ar gyfer y dyfodol gan gynnwys y nodau ac amcanion allweddol a osodwyd ar gyfer cyfnodau yn y dyfodol ynghyd â manylion unrhyw weithgareddau arfaethedig sydd i'w cyflawni.

7.4 Gofynion adrodd ychwanegol os yw cyfrifon grŵp yn cael eu paratoi

7.4.1 Os yw cyfrifon grŵp yn cael eu paratoi yn wirfoddol nid yw unrhyw ddatgeliadau ychwanegol yn ofynnol gan y Rheoliadau, fodd bynnag yn ôl y SORP os yw cyfrifon grŵp yn cael eu paratoi mae'n ofynnol i adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr gynnwys y pwyntiau canlynol:

- y berthynas rhwng yr elusen a phartion cysylltiedig, gan gynnwys ei his-gwmnïau (SORP para 44)
- wrth ystyried yr amcanion a'r gweithgareddau, a'r strategaethau a'r gweithgareddau a gyflawnwyd i'w gwireddu, os yw gweithgareddau arwyddocaol wedi'u cyflawni trwy is-ymgymeriadau dylid eu hesbonio (SORP para 47)
- wrth bennu cyraeddiadau a pherfformiad yr elusen a'r grŵp, mae'r wybodaeth a ddarperir yn galluogi'r darllenydd i ddeall ac asesu cyflawniadau'r elusen a'i his-ymgymeriadau yn ystod y flwyddyn (SORP para 53)
- wrth bennu'r adolygiad ariannol, mae'n adolygu sefyllfa ariannol yr elusen a'i his-gwmnïau (SORP para 55)

7.4.2 Os oes rhaid paratoi cyfrifon grŵp oherwydd bod incwm y grŵp yn fwy na'r trothwy ar gyfer paratoi cyfrifon grŵp, dylid cwmpasu pob eitem a bennwyd yn adran 4.1 ac mae'r Rheoliadau yn mynnu bod adroddiad blynyddol yr ymddiriedolwyr yn ystyried y rhiant elusen a'i his-ymgymeriadau gyda'i gilydd. Wrth gymhwyso argymhellion y SORP (SORP paragraffau 44, 47, 53 a 55) dylid rhoi sylw arbennig i'r canlynol:

- nodau ac amcanion
- strategaethau a chyraeddiadau
- prif ffynonellau incwm
- ystyried y prif risgiau
- strwythur y sefydliad
- polisi buddsoddi a pherfformiad
- cronfeydd wrth gefn